

Het is me in het afgelopen jaar opgevallen, dat in breeden kring van ons Christelijk volk belangstelling en liefde voor den arbeid der Zending gevonden wordt. Niet alleen worden met blijdschap de bijdragen geschonken, die deze veelszins zoo kostbare taak van de Chr. gemeente vraagt, maar ook is er een algemeen streven, om zich met de toestanden in het werk der Zending op de hoogte te stellen.

Hierbij is het echter opmerkelijk, hoe weinig de voorstellingen, die men van de Zendingstaak heeft, overeenstemmen met de werkelijkheid. Men leeft nog gaarne bij de overgeleverde voorstelling van de Zending onder de „zwartjes“; van een zendingeling, die ergens op een afgelegen oord onder half- of heelemaal naakte, onbeschaafde menschen het Evangelie predikt. Het schijnt erg moeilijk te zijn, zich in te denken, dat de Zending in Indië, op Java in 't bijzonder, midden in het volle, rijke, bewegelijke, opstrevende leven staat, dat de Zending te doen heeft met een volk, dat jaagt naar een gelijke ontwikkeling als het Hollandsche volk, en dat in zich ook voldoende intellectuele kracht bezit om eenmaal die hoogte te bereiken.

Onder zulk een opwaarts strevend volk op Java vond de Zending een belangrijke taak in het geven van onderwijs. Het Christelijk schoolwezen ontwikkelde zich gedeeltelijk tot een zelfstandigen tak van arbeid, in nauw verband met de Zending.

Tot recht verstand van dit deel van het Zendingswerk zal ik na het overzicht over den tegenwoordigen toestand in enkele artikelen handelen over het karakter van het Indische onderwijs in het algemeen, de beteekenis van het Chr. onderwijs en over de jeugdbeweging.

Wanneer we het terrein van het Christelijk onderwijs op Java overzien, kan het niet anders, of we worden gestemd tot ootmoed en dank, doch tevens prikkelt dit overzicht tot nieuwen arbeid.

De stemming van ootmoedigen dank komt over ons, als we den ontwikkelingsgang van het Chr. onderwijs in de laatste tien jaren nagaan. In 1914 bedroeg het aantal Chr. Europeesche Scholen 7 en is in 1924 geklommen tot 20; in 1914 slechts 1 Chr. Holl. Chineesche School, in 1924 13. Den grootsten groei zien we in het Chr. Hollandsch-Indisch Onderwijs, waar het aantal scholen van 11 in 1914 klom tot 33 in 1924. Op onze Chr. Hollandsche Scholen ontvangen nu meer dan 10.000 Javanen en Chinezen Chr. onderwijs.

Met kleine krachten, zoowel wat de financiën als wat het personeel betreft, is die arbeid begonnen en steeds moest met onvoldoende krachten worden voortgewerkt. De stoutste voorspelling in 1914, welke gerekend zou hebben enkel met deze menselijke factoren, zou gebleven zijn beneden de werkelijkheid, die we nu aanschouwen. We kunnen en mogen in deze schoolontwikkeling niet voorbijzien de belangrijkste factor, n.l. den zegen

maar zeer fatsoenlijke woord „Rompparlement“ vertaald hebben).

De Rump legde de merkwaardige verklaring af, „dat in het volk, onder God, de oorsprong is van alle wettige macht“. Wanneer men naast deze woorden legt de passage uit de beroemde „Verklaring der rechten van den mensch en den burger“ der Fransche Revolutie van 1789: „Het beginsel der soevereiniteit ligt naar zijn wezen in het volk“¹⁾, — dan ziet men terstond de groote overeenkomst... en het groote verschil.

Ook benoemde de Rump een buitengewone rechtbank, die Karel I ter dood veroordeelde „als tiran, verrader, moordenaar en vijand van zijn land“. Als een koning voor die misdaden den dood verdient, dan was het vonnis in dien zin ongetwijfeld rechtvaardig.

Twee gemaskerde scherprechters voltrokken het vonnis.

Karel gedroeg zich in zijn laatste uur waarlijk koninklijk.

Zoo eindigde deze „Groote Rebelle“ op 30 Januari 1649.

VELDKAMP.

¹⁾ Men gelieve te bedenken, dat ze uit een zeer partijlijken boek komt: van een hoveling van Karel I, voor wie mooie kleren het hoogste schijnt te zijn.

²⁾ Deze bloedspaties hebben voor Cromwell's tegenstanders altijd een zwaarsymbolische beteekenis gehad. Was hij geen man des bloeds? In werkelijkheid zal Cromwell zich dien morgen wat haastig geschooren hebben!

³⁾ Zal wel moeten zijn: vol en blozend, — te verwachten van een buitenman!

⁴⁾ Zie Schiller's Geschiede des Dreissigjährigen Kriegs, ed. Bellermann, pp. 305—6.

⁵⁾ Uniformen hadden ze in dien tijd nog niet; die voerde Lodewijk XIV pas in.

⁶⁾ Zoo werden de royalistische krijgers genoemd; de Puriteinen waren de „Rondkoppen“.

⁷⁾ Meer — heide.

⁸⁾ Ik spatieer. Wat kostelijke woorden van dezen Puriteinschen ijservreter!

⁹⁾ Men bedenke dat dit geen gewone soldaten waren, maar meerendeels hoeren en neringdoenden, die hoove en zaak verlaten hadden, omdat ze vastelijk geloofden door God geroepen te zijn tot den strijd voor een heilige zaak!

¹⁰⁾ Men lette op de Oud-Testamenteel getinte taal.

¹¹⁾ Jean Jaurès, Geschiedenis der Fransche Revolutie, I 121.

wordt en de drieënigheid Gods wordt geprezen, valt niet te ontkennen, dat dit slechts schoone klanken zijn, waarin de diepte der bijzondere openbaring wordt gemist. Het is alles edel en onzegbaar schoon; maar het komt niet tot de heerlijkheid van den binnensten voorhof. Als echter Charles Boissevain na het eerste hooren van dit werk, terecht, schreef, herinnerd te zijn aan het „nieuwe lied“ uit de Openbaring van Johannes, — hoe schoon moet dan het gezang zijn, dat eenmaal zal worden aangeheven in de vernieuwing aller dingen! Bij de huivering, die menigmaal door u gaat als ge deze muziek beluistert, denkt ge ook daaraan. En ge zijt overtuigd, dat zelfs deze symphonie u eenmaal zal doen uitroepen: de helft is mij niet aangezegd. Maar ook deze kleinere helft te mogen hooren is een zieleweelde, waarvoor ge niet anders kunt doen dan uw God ootmoedig danken. Geven anderen Hem die eer niet, doe het zelf wel en erken den Schepper in Zijn gaven.

De M.

LITERATUUR EN KUNST.

Sprekende Portretten.

Een afzonderlijk soort van literatuur, dat meer de historische dan de aesthetische zijde der letterkunde betreft, is de personenbeschrijving, de bespreking van de beteekenis van toonaangevende mannen en vrouwen, de analyse van hun zielebeeld uit hun geschriften, de ontleding van hun karakter aan de hand van hun levensontwikkeling. We bezitten tal van zulke boeken over groote figuren, veelal in den vorm van interviews, samengesteld door Auteurs, die tot deze taak ten volle berekend zijn als Querido, Jan Veth, d'Oliveira, te Lintum e.d.

Dit genre is buitengewoon leerzaam en van groote cultuur-historische beteekenis. Het geeft voortreffelijk materiaal voor studie en verkrijkt evenzeer onze kennis als ons inzicht in de structuur van den tijd.

Nu verscheen kort geleden een nieuwe bijdrage tot dit soort, wel niet uitsluitend zich bepalend tot figuren, die op het terrein der literatuur beteekenis hebben, en algemeener van inhoud, maar toch belangwekkend genoeg, om in deze rubriek behandeld te worden: Sprekende Portretten van W. van Italie — van Embden¹⁾.

„Sprekende portretten“ is de samenvoeging van verschillende, eerder in de „Haagsche Post“ en de „Nieuwe Rotterdamse Courant“ verschenen, interviews met bekende mannen en vrouwen van dezen tijd. De titel van den bundel, die ook het opschrift was en is boven de afzonderlijke artikelen in de pers, is goed gekozen: de personen, wier fotografische afbeelding telkens wordt gegeven, vertellen van hun eigen leven en werk, daartoe door de Schrijfster, die bij hen op bezoek is, uitgenodigd. Uitgaande van de veronderstelling, dat de lezer weten zal, welke de beteekenis is van de per-

¹⁾ Uitgave van A. W. Sijthoff's Uitgevers-Maatsch., Leiden.

den strijd vóór vrijheid van godsdienst.

Maar eerst moest nog met den Koning worden afgerekend. Dit geschiedde in den slag bij Naseby in hetzelfde jaar 1645, waar Karel onherstelbaar geslagen werd en de overwinnaars zich zelfs meester konden maken van 's Konings papieren, uit welke zijn groote onbetrouwbaarheid bleek. Cromwell en zijn ruiters hadden ook hier weer den doorslag gegeven. De laatste bende royalisten van eenige beteekenis werd verstrooid in het voorjaar van 1646. „Julie heft je werk nu gedaan“, zei hun aanvoerder, Sir Jacob Astley, bitter tot de overwinnaars, „en kunt gaan spelemen, tenzij je het met elkaar aan den stok krijgt.“

Hij had wel juist gezien. Nadat Karel zich in 1646 onder bescherming der Schotten had gesteld en deze hem aan het Parlement uitgeleverd hadden, dachten de Presbyterianen vrij spel te hebben. Ze zouden den Koning hun voorwaarden dicteeren, de Presbyterianische Staatskerk nu voorgoed invoeren en aan het „sectarisme“ der Independenten een einde maken. Het Parlement nam in 1648 aan een „Ordonnantie voor de onderdrukking van Godslasteringen en Ketterijen“. Iedereen — zoo luidde deze verschrikkelijke wet — die loochent het leerstuk van de Drieënheid of van de Godheid van Christus, of dat de Bijbel Gods Woord is, of de opstanding van het lichaam, of een toekomstige oordeelsdag, — en voor den rechter weigert zijn ketterij af te zweren, „zal met den dood gestraft worden“. Iedereen, die verklaart, dat er een vagevuur is, dat beeldenvereering geoorloofd is, dat de kinderdoop ongeoorloofd is, dat de mensch van nature een vrije wil heeft om zich tot God te wenden; iedereen, die loochent de verplichting om den dag des Heeren te onderhouden of staande houdt, dat de Presbyterianische Kerkgeering anti-Christelijk of ongeoorloofd is; — al dezulken zullen bij weigering om hun dwalingen te herroepen, „maar de gevangenis verwezen worden“.

Tevergeefs had Cromwell herhaaldelijk tot verdraagzaamheid aangemaand. Zoo schrijft hij uit het leger na de bestorming van Bristol (de brief is gedateerd 14 Sept. 1645) aan den Voorzitter

sonen, die spreken, in welk opzicht ze uitmuntten en zich naam hebben gemaakt, heeft de bezoeker haar vragen zoo gesteld, dat de antwoorden een inzicht geven in de ontwikkeling van het leven en de karakters der sprekkenden, in den groei van datgene, dat hen beroemd heeft gemaakt.

In een voorwoord stelt de Schrijfster de waardij van zulke sprekende portretten in het licht. We hebben in den psychologischen roman „ten onluste toe“ genoten van „de fijnste ziele-mitafelingen“ van „semi-gefantaseerde modellen“, schepelen, „door 's schrijvers fantasie uit vele aardse gegevens gebouwd, met den neus van den één boven den mond van den ander“. Daarom is er te meer belangstelling voor, nu eens de „fysiek-levende modellen“ te zien, „waarvan de Schrijver alleen de contouren aangeven mag“, maar met wie de lezer, die bovendien op de foto's de beroemdheden als levend voor zich ziet, spreken kan, als mensch tot mensch. Dus zijn deze portretten psychologisch van groote waarde. Maar ook paedagogisch. Want, door den mensch geplaatst te zien in 't centrale punt, „uit wiens gaaug, wil, doorzettingsvermogen, geholpen, of althans niet geknot door de omstandigheden, het werk zich natuurlijk ontwikkelde“, wordt het den jongen of het meisje, die leest van „pogen en willen, vallen en opstaan, willen en vooruitgaan“ van de held in zijn jeugdijaren, duidelijk: „met inspanning van al mijn krachten, zal ik dat in mijn sfeer, misschien ook vermogen te bereiken“.

In dit licht dan zien we de portretten van de politieke leiders Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman en Mr Sam van Houten, van de emancipatie-strijders, Mina Kruseman en Dr Aletta Jacobs, van de staatslieden Jhr Mr A. P. van Karnebeek, Mr P. W. A. Cort van der Linden, Prof. Mr J. Oppenheim, Prof. Mr D. Josephus Jitta, van den geleerde Prof. Dr H. Kamerlingh Onnes, den componist Bernard Zweers, den Engelschen staatsman Lord Robert Cecil, van Jane Addams, de energieke leidster van het New-Yorksche emigrantenhuis, Hull-House, van Dr Maria Montessori, de beroemde paedagoge, van Dr Johann Büttikofer, den directeur van de Rotterdamsche diergaarde, wiens leven is geweest een voorbeeld van „pogen en willen, vallen en opstaan, willen en vooruitgaan“. Een „In memoriam Louis Couperus“, mededeelingen bevattend van diens zuster, staat in de plaats van het sprekend portret, waarvan de grondlijnen reeds waren getrokken, toen Couperus stierf.

Interessante lectuur over belangrijke personen en hun werk, geschreven in voortreffelijken, afwisselenden stijl — noodig bij een opzet als deze — gekruid met pittige opmerkingen en fijn-rake zinnen, is dit boek van beteekenis, psychologisch en paedagogisch, en, maar ik meen, ook nationaal. Want de meeste portretten zijn van Nederlanders en hoe meer een volk zijn groote mannen en vrouwen kent, des te meer wordt het versterkt in het besef van eigen nationale kracht.

C. T.

van het Lagerhuis (en dus aan het Huis zelf); Presbyterianen, Independenten, allen hebben hier denzelfden geest van geloof en gebed; ze zijn het hier eens: jammer is het, dat het ook maar ergens elders anders is! Allen, die gelooven zijn werkelijk één, wat allerheerlijkst is. En van broeders verwachten we in geestelijke zaken geen dwang dan die van voorlichting en overreding“⁸⁾.

Het leger, onder leiding van Fairfax, Cromwell en diens schoonzoon Ireton, was al even verdraagzaam in zijn eischen aan den koning. Er moest vrijheid van geloof en eeredienst zijn voor iedereen. Alleen de Roomsche-Katholieken zouden zich aan zekere beperkende bepalingen te onderwerpen hebben, maar ook zij mochten niet gedwongen worden tot een eeredienst, die van de hunne afweek.

Maar noch het Parlement, noch de Koning luisterde naar de stem der verdraagzaamheid. De Koning loog en bedroog er maar op los en trachtte de Presbyterianen tegen de Independenten, de Independenten tegen de Presbyterianen, de Schotten tegen de Engelschen, de Ieren tegen de Schotten en Engelschen, uit te spelen.

Het geduld van het leger raakte uitgeput en ten slotte ook dat van Cromwell, die eerst het leger had tegengehouden. In een plechtigen bidstond werden soldaten⁹⁾ en generaals het er over eens, „dat het hun plicht was, als de Heere hen ooit in vrede zou wederbrengen“¹⁰⁾, Karel Stuart, dien man des bloeds, tot verantwoording te roepen voor het bloed, dat hij had vergoten en het kwaad, dat hij tot het uiterste gedaan had aan de zaak en het volk des Heeren in deze arme natie“.

En nadat Cromwell de Schotten, die nu Karel te hulp waren gesnel, bij Preston verpletterend geslagen had (1648), maakte het leger zich voorgoed meester van den Koning, en werd het Parlement op 8 Dec. 1648 „gezuiverd“ van de meeste Presbyterianen, zoodat, zooals het volk het op zijn ietwat platte maar zuinrije wijze uitdrukte, alleen de „hammetjes“ van het Lange Parlement overbleven („the Rump“, zeiden zij; wat wij in onze geschiedboeken door het nietszeggende en onjuiste,